

ปาฐกถาธรรม

หลักการครองงาน

พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงฺคโล) เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

หลักการครองงาน

โดย พระเทพญาณมงคล
(เสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ.๖)
เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
วันอาทิตย์ ที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๓ เวลา ๐๘.๐๐ น.

เจริญสุข/เจริญพร ญาติโยมสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน. วันนี้อาตมภาพก็ได้มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ทุกวันอาทิตย์ สัปดาห์ที่ ๓ ของเดือน เวลา ๘.๐๐ น

สำหรับรายการในวันนี้ อาตมภาพจะได้กล่าวถึง “หลักการครองงาน” พอเป็นเครื่องประดับสติปัญญาสาธุชน ผู้สนใจในการศึกษาสัมมาปฏิบัติต่อไป

“หลักการครองงาน” ณ ที่นี้หมายถึง หลักธรรม คือ ข้อปฏิบัติตามคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้ถึงความสำเร็จ ความ

เจริญก้าวหน้า และความมั่นคง ในหน้าที่กิจการงานโดยชอบ และ/หรือ ในการประกอบสัมมาอาชีวะ ซึ่งย่อมยังผล ให้ผู้ปฏิบัติได้ถึงความเจริญ และสันติสุข ในชีวิต

ให้มีข้อสังเกตเป็นเงื่อนไขสำคัญ ในเบื้องต้นนี้ไว้ก่อนว่า "หลักการครองงาน" คือ หลักธรรมนำไปสู่ความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคง ในหน้าที่กิจการงาน หรือ ในการประกอบอาชีพ อันจะยังผล ให้ผู้ปฏิบัติได้ถึงความเจริญและความสันติสุข ในชีวิตนั้น จะต้องเป็นหน้าที่กิจการงาน หรือ จะต้องเป็นการประกอบอาชีพโดยสุจริต โดยชอบธรรมอีกด้วย จึงจะได้ผลเป็นความเจริญและสันติสุข ในชีวิต

แต่ถ้าเป็นหน้าที่กิจการงาน หรืออาชีพที่ทุจริตที่ไม่ชอบธรรม เรียกว่า "มิจฉาอาชีวะ" แล้ว แม้จะกระทำกิจ ในงาน ในหน้าที่หรือ ในอาชีพอันทุจริต/ที่ไม่ชอบธรรมเช่นนั้นได้สำเร็จ ก็ย่อมจะหาความเจริญและความสันติสุขที่แท้จริง ในชีวิตได้ยาก หรือหาไม่ได้เลย เพราะความทุจริตหรือความชั่วที่ได้กระทำไปแล้วนั้น ย่อมจะให้ผลเป็นความทุกข์เดือดร้อนได้ ในภายหลัง ไม่ช้าก็เร็ว ทั้ง ในภพชาตินี้ และ ในภพชาติต่อๆ ไป

อนึ่ง คำว่า "หน้าที่กิจการงาน" ณ ที่นี้หมายถึง หน้าที่กิจการงานที่แต่ละบุคคลรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่กิจการงานของทางราชการ หรือหน้าที่ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ และลูกจ้างแรงงานหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ และรวมถึงเยาวชน ในวัยศึกษาเล่าเรียน ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบต่อตนเอง ในการศึกษาหาความรู้ เพิ่มพูนสติปัญญาและความสามารถ เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการจะประกอบกิจการงาน ในอาชีพของตนสืบต่อไป ในอนาคตอีกด้วย เพราะการที่บุคคลจะประสบความสำเร็จ ได้ถึงความเจริญและมั่นคง ในหน้าที่กิจการงาน หรือ ในการประกอบสัมมาอาชีพได้นั้น จะต้องมีพื้นฐานสำคัญ ๒ ประการ

ประการแรก คือ วิชาความรู้ ในหน้าที่กิจการงานหรือ ในอาชีพของตน และจะต้องมีทั้งสติปัญญา ความสามารถ และทั้งวิสัยทัศน์ที่เฉียบคมและกว้างไกลอีกด้วย และการที่บุคคลจะมีคุณสมบัติเช่นนี้ได้ ก็ต้องเริ่มที่การศึกษาเล่าเรียน พากเพียรหาความรู้ เพิ่มพูนสติปัญญาและความสามารถ จึงจะเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่เฉียบคมและกว้างไกลได้ ถ้าขาดวิชาความรู้ ในหน้าที่กิจการงาน หรือขาดความรู้ ในวิชาอาชีพเสียแล้ว ย่อมยากที่จะพัฒนาสติปัญญาความสามารถและวิสัยทัศน์ ให้เจริญขึ้นได้

ประการที่ ๒ คือ คุณธรรม กล่าวคือจะต้องเป็นผู้มีศีลมีธรรมประจำ ใจ จึงจะสามารถปฏิบัติหน้าที่กิจการงานโดยชอบ หรือประกอบอาชีพ โดยสุจริตได้ผลดี คือประสบความสำเร็จ และถึงความเจริญ ความมั่นคง และจึงจะยังผล ให้ถึงความเจริญและสันติสุข ในชีวิตอย่างแท้จริงได้

ประเด็นแรก ในเรื่องการศึกษาหาความรู้ เพิ่มพูนสติปัญญา ความสามารถ และวิสัยทัศน์ เป็นเรื่องเฉพาะตัวที่แต่ละท่านจะต้องขวนขวายศึกษาหาความรู้ ความชำนาญเอง เริ่มต้นตั้งแต่เยาว์วัยก็จะต้องเอา ใจ ใส่ ในการศึกษาเล่าเรียน พากเพียรหาความรู้เอง นับตั้งแต่การศึกษาชั้นประถม ชั้นมัธยม ต่อๆ ไปจนถึงชั้นอุดมศึกษา และแม้ถึงวัยทำงานแล้วก็ยังต้องสน ใจและเอา ใจ ใส่ ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ในหน้าที่

กิจการงานหรือในวิชาอาชีพของตนแต่ละระดับชั้น นับตั้งแต่ระดับลูกน้องหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาต่อๆไป จนถึงเป็นระดับผู้บังคับบัญชา เป็นนักปกครองนักบริหารชั้นสูง เป็นต้น

ส่วนในประเด็นที่ ๒ เรื่องคุณธรรมประจำใจนั่นแหละที่อาตมาจะได้นำหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาชี้แจงแสดงข้อปฏิบัติ เพื่อการ "ครองงาน" คือเพื่อให้การประกอบกิจการงานในหน้าที่รับผิดชอบ หรือในการประกอบสัมมาอาชีวะ ให้ถึงความสำเร็จ ให้ถึงความเจริญและมั่นคง อันจะยังผลให้ถึงความเจริญและสันติสุขที่แท้จริงในชีวิตต่อไป

หลักการครองงาน คือ หลักธรรมนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานและอาชีพ คือ ความเป็นผู้มีศีลและปัญญาอันเห็นชอบ ๑ ความเป็นผู้มีกัลยาณธรรม ๑ และความเป็นผู้มีอิทธิบาทธรรม ๑

๑. ความเป็นผู้มีศีลและปัญญาอันเห็นชอบ

หลักธรรมเพื่อการครองงานประการแรกคือ "ความเป็นผู้มีศีล" อย่างน้อยศีล ๕ กล่าวโดยความหมายอย่างกว้าง ได้แก่ เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตและผจญสัตว์ที่มีชีวิตให้เดือดร้อน ๑ เจตนางดเว้นจากการลักฉ้อ คดโกง และประกอบมิจฉาอาชีวะ ๑ เจตนางดเว้นจากความประพฤติผิดในกาม และหมกมุ่นหรือสำส่อนในกาม ๑ เจตนางดเว้นจากการโป้ปดมดเท็จ หมกเม็ดหรือปิดบังซ่อนเร้นความจริง ๑ เจตนางดเว้นการเสพสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๑

"ศีล" เป็นพื้นฐานแห่งกัลยาณธรรม คือ คุณธรรมของคนดี อีกนัยหนึ่ง "ศีล" เป็นคุณธรรมของคนดีมีปัญญา ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสกับโสณะทัณฑะพราหมณ์ (ที.สีล. ๙/๑๙๕/๑๕๙) มีความว่า

"ดูก่อนพราหมณ์ ข้อนี้เป็นอย่างนั้นๆ ปัญญาอันศีลชำระให้บริสุทธิ์

ศีลอันปัญญาชำระให้บริสุทธิ์ ศีลมีในบุคคลใด ปัญญาก็มีในบุคคลนั้น

ปัญญามีในบุคคลใด ศีลก็มีในบุคคลนั้น ปัญญาเป็นของบุคคลผู้มีศีล

ศีลเป็นของบุคคลผู้มีปัญญา และนักปราชญ์ย่อมกล่าวศีลกับปัญญา ว่าเป็นยอดในโลก."

นี้เป็นพุทธดำรัสตรัสแก่โสณะทัณฑะพราหมณ์ ซึ่งได้ทรงแสดงว่า "ศีล" เป็นคุณธรรมคู่กับ "ปัญญา" เพราะปัญญาเป็นเครื่องชำระศีลให้บริสุทธิ์ กล่าวคือปัญญาอันเห็นชอบ ได้แก่ ปัญญาอันเห็นคุณของความเป็นผู้มีศีล และเห็นโทษของความเป็นผู้ประพฤติผิดศีล แจ้งชัดตามที่เป็นจริง ผู้มีปัญญาจึงเป็นผู้มีศีลด้วยและ

ศีลย่อมชำระปัญญาให้บริสุทธิ์ กล่าวคือ การที่บุคคลจะมีปัญญาอันแจ้งชัดในบาป-บุญ คุณ-โทษ และเห็นทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง ก็จะต้องมีกายและวาจาอันสงบเรียบร้อยดีไม่มีโทษ จึงจะสามารถอบรมจิตใจให้สงบ ให้หยุดให้นิ่ง เป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคงได้ จิตใจจึงจะบริสุทธิ์ผ่องใสจากกิเลส

นิวรณ์เครื่องกั้นปัญญา และอ่อนโยนควรแก่การงาน พิจารณาสภาวธรรมและสัจจธรรมให้เห็นแจ้งรู้แจ้งตามที่เป็นจริง ให้เจริญปัญญารู้แจ้งในบาป-บุญ คุณ-โทษ ให้รู้คุณของความเป็นผู้มีศีล และให้รู้เห็นโทษของความประพฤติผิดศีลตามที่เป็นจริงได้แจ้งชัด แล้วจึงดำรงตนประพฤติปฏิบัติตนด้วยความสำรวมระวังศีลและอินทรีย์ คือ ความสำรวมระวังตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เมื่อมีรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกาย มากระทบก็ไม่หลงสยบอยู่ในอารมณ์ที่น่ารักน่ากำหนัดยินดี และไม่หลงเคียดแค้นชิงชังในอารมณ์ที่ไม่น่ารัก อันมีผลให้เป็นผู้ที่มีศีลและปัญญาอันบริสุทธิ์ เพราะเหตุนั้นผู้มีศีลจึงเป็นผู้มีปัญญาอันเห็นคุณของการรักษาศีล และเห็นโทษของความประพฤติผิดศีลตามที่เป็นจริงได้แจ้งชัด ผู้มีศีลจึงเป็นผู้มีปัญญาด้วย เพราะปัญญาเป็นคุณเครื่องชำระศีลให้บริสุทธิ์ และศีลก็เป็นคุณเครื่องชำระปัญญาให้บริสุทธิ์ด้วยเช่นกัน

ศีลและปัญญาอันเห็นชอบนี้แหละที่เป็นคุณธรรมเครื่องช่วยให้การประกอบกิจการงานในหน้าที่รับผิดชอบ หรือในอาชีพอันชอบธรรม ให้สำเร็จคือ ให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูง และสามารถให้ถึงความเจริญก้าวหน้า ในอาชีพหน้าที่การงาน หรือในอาชีพได้เป็นอย่างดี ชื่อว่าเป็นพื้นฐานอย่างสำคัญในการ “ครองงาน”

ที่เห็นได้ง่ายก็คือว่า บุคคลผู้มีศีลมีสัจย่อมเป็นบุคคลที่น่านับถือ น่าเชื่อถือ และน่าไว้เนื้อเชื่อใจได้มากกว่าบุคคลผู้ทุศีลเป็นธรรมดา บุคคลผู้มีความรู้ความสามารถเสมอๆกันแต่บุคคลหนึ่งเป็นคนทุศีล ไม่มีศีลมีสัจ เป็นคนขี้เหล้าเมายา แต่อีกคนหนึ่งเป็นคนมีศีล หากจะต้องได้รับการพิจารณาให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญหรือที่สูงขึ้นไปซึ่งมีเพียงตำแหน่งเดียว บุคคลผู้มีศีลมีสัจย่อมมีโอกาสได้รับเลือกขึ้นไปดำรงตำแหน่งที่สำคัญหรือที่สูงขึ้นไป กว่าบุคคลผู้มักประพฤติผิดศีลเป็นธรรมดา เพราะผู้ทุศีลย่อมเป็นผู้ที่ไม่น่านับถือ ไม่น่าเชื่อถือหรือไม่น่าไว้วางใจ ให้รับผิดชอบกิจการงานที่มีความสำคัญ คือ ที่มีความรับผิดชอบสูง เท่ากับผู้มีศีลมีสัจ เป็นธรรมดาที่สุด นอกจากนั้นความประพฤติผิดศีล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อสุราเมรัย หรือยาเสพติดมึนเมาให้โทษทั้งหลายยังเป็นเครื่องบั่นทอนสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสติปัญญาความสามารถของผู้เสพและติดสิ่งเสพติดเช่นนั้น ให้อ่อนแอลงตามลำดับ ถึงความเป็นผู้ไร้สติปัญญาความสามารถในการทำงานต่อไปได้ในที่สุด อาตมาภาพได้เคยเห็นตัวอย่างเช่นนี้มาหลายคนแล้ว

เพราะเหตุนั้น ผู้ไม่มีศีลก็คือผู้ขาดสติปัญญาอันเห็นชอบ เพราะความที่เป็นผู้ไม่เห็นคุณของศีลด้วยความเป็นคุณ และไม่เห็นโทษของความประพฤติผิดศีลโดยความเป็นโทษ ตามที่เป็นจริงนั่นเอง เขาจึงดำเนินชีวิตไปสักแต่ว่ามีลมหายใจเข้า-ออกเท่านั้น แต่ขาดสติปัญญา ขาดความสำนึกรู้ผิด-ชอบ ชั่ว-ดี อยู่เสมอ เพราะเหตุนั้น บุคคลผู้มีปกติประพฤติผิดศีลจึงไม่อาจถึงความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานโดยชอบหรือในอาชีพโดยชอบธรรมได้ และแม้จะถึงความสำเร็จได้บ้างก็ไม่ยั่งยืน แต่ที่แน่ๆ ก็คือบุคคลผู้มีปกติประพฤติผิดศีล ย่อมไม่อาจถึงหรือดำรงอยู่ในความเจริญและสันติสุขในชีวิตอย่างถาวรแท้จริงได้เลย เพราะเหตุนั้นบุคคลผู้หวังความเจริญและความสำเร็จในหน้าที่การงานหรืออาชีพโดยชอบ และหวังในความเจริญสันติสุขในชีวิตพึงเป็นผู้มีศีลด้วยปัญญาอันเห็นชอบ รักษาศีลอย่างน้อยศีล ๕ ให้บริสุทธิ์และให้สมบูรณ์อยู่เสมอ

๒. ความเป็นผู้มีกัลยาณธรรม

คือ ความเป็นผู้มีคุณธรรมของคนดี ได้แก่ เป็นผู้มีเมตตากรุณาพรหมวิหาร คือ ความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นอยู่ดีมีสุข และพ้นทุกข์ ไม่คิดแต่จะประหัตประหารกัน กล่าวโดยย่อคือ รู้จักเห็นอกเห็นใจกัน หรือรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา นี้ประการ ๑ ความเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักเสียสละ ให้หรือแบ่งปันความสุขส่วนตนหรือทรัพย์สินของตนเพื่อประโยชน์สุข หรือเพื่อช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้อื่นและสังคมส่วนรวม และการประกอบสัมมาอาชีวะ ไม่หลอกลวงหรือเบียดเบียนผู้อื่นเขาเลี้ยงชีวิต ๑ เป็นผู้มีความสันโดษในคู่ครองของตนและมีความสำรวมในกาม ๑ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์และมีความจริงใจต่อกัน ๑ และเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ รู้ทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริงอีกประการ ๑

แม้กัลยาณธรรม ๕ ประการนี้ ก็เป็นคุณเครื่องช่วยให้การประกอบกิจการในหน้าที่รับผิดชอบหรือในอาชีพประสบความสำเร็จ และถึงความเจริญก้าวหน้า และมั่นคงได้ ที่เห็นได้ง่ายคือบุคคลผู้มีเมตตากรุณาพรหมวิหาร รู้จักเห็นอกเห็นใจกัน เป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น ย่อมเป็นที่รักและเป็นที่ปรารถนาจะคบค้าสมาคมด้วยของคนทั้งหลาย คือย่อมเป็นที่รัก-ที่นับถือของผู้ใหญ่/ผู้บังคับบัญชา ของเพื่อนร่วมงานผู้อยู่ในฐานะหรือตำแหน่งที่เสมอกัน และย่อมเป็นที่รัก–นับถือของผู้น้อยหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและญาติมิตรทั้งหลาย โดยนัยนี้ย่อมได้รับความอุปการะเกื้อหนุน สนับสนุนและความร่วมมือช่วยเหลือกิจการงานในหน้าที่หรือในอาชีพของตนจากบุคคลทุกฝ่ายทุกระดับ ให้สามารถประสบความสำเร็จได้ถึงความเจริญก้าวหน้า และให้มีความมั่นคงในหน้าที่กิจการงานหรือในอาชีพของตนได้เป็นอย่างดี

๓. ความเป็นผู้มีอิทธิบาทธรรม

“อิทธิบาทธรรม” คือ คุณธรรม กล่าวคือ ข้อปฏิบัตินำไปสู่ความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่กิจการงาน หรือในอาชีพโดยชอบธรรม โดยตรง ได้แก่

(๑) ฉันทะ ความรักงาน คือ จะต้องเป็นผู้รักงานที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบอยู่ และทั้งจะต้องเอาใจใส่กระตือรือร้นในการเรียนรู้งาน และเพิ่มพูนวิชาความรู้ ความสามารถในการทำกิจการงาน และมุ่งมั่นที่จะทำงานในหน้าที่รับผิดชอบ หรือกิจการงานอาชีพของตนให้สำเร็จเรียบร้อยอยู่เสมอ ไม่เป็นคนผลัดวันประกันพรุ่ง ไม่ปล่อยให้กิจงานคั่งค้างเป็นดินพอกหางหมู ต้องทำงานด้วยใจรัก จิตใจจึงมีพลังกล้าแข็งผลักดันให้กิจการงานที่ทำนั้นสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูงได้ การทำกิจการงานใด ๆ ถ้าขาดใจรักที่จะทำแล้ว กิจการงานนั้นหวังความสำเร็จและความเจริญได้ยาก เหมือนดังเช่น นักเรียน นักศึกษา ถ้าใจไม่รักเรียน หรือเรียนด้วยจิตใจท้อแท้แล้ว ผลการเรียนย่อมไม่ดี คือ ย่อมตกต่ำหรือเรียนไม่สำเร็จ เพราะฉะนั้นต้องปลูกใจรักในกิจการงานในหน้าที่ๆ ตนรับผิดชอบหรือในอาชีพของตน จึงจะถึงความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าได้

(๒) วิริยะ ความเพียร จะต้องเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียร ประกอบด้วยความอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ในการประกอบกิจการงาน ในหน้าที่หรือ ในอาชีพของตน จึงจะถึงความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าได้ ผู้มีปกติเกียจคร้าน ในการทำกิจการงาน หรือผู้มีปกติหยิบโหย่ง กรีดกราย ไม่อดทนต่อความยากลำบากแล้ว ยากที่จะกระทำกิจการ ใดๆ ให้สำเร็จด้วยดีได้ ยิ่งถ้าเป็นกิจการงานหรือโครงงาน ใหญ่ ๆ ที่มีความรับผิดชอบสูง ก็ยิ่งต้องอาศัยความมานะพากเพียร บากบั่น ในการทำกิจการงานของผู้ดำเนินกิจการงานทุกระดับ ด้วยความอดทนอย่างสูง จึงจะสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูงได้

(๓) จิตตะ ความเป็นผู้มี ใจจดจ่ออยู่กับการงาน ผู้ที่จะทำงานได้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเป็นผู้เอา ใจ ใส่ต่อกิจการงานที่ทำ และมุ่งกระทำงานอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จ ไม่ทอดทิ้งหรือวางธุระเสียกลางคัน ไม่เป็นคนจับจด หรือทำงานแบบทำๆ หยุดๆ เหมือนกิ้งก่าที่มีปกติคลานๆ ไปหน่อยก็หยุดเสียแล้ว ไม่มุ่งต่อไป ให้ถึงจุดหมายปลายทาง ให้สำเร็จ กิจการงานจึงล้มเหลวหรือสำเร็จได้ยาก

สำหรับการบริหารกิจการงานของหน่วยงานหรือองค์กรที่มีความรับผิดชอบสูงๆ ที่มีวิธีการบริหารที่ทันสมัย หัวหน้าหน่วยงานหรือผู้บริหารจะต้องคอยดูแลเอา ใจ ใส่ “ติดตามผลงาน” หน่วยงานต่างๆ ภาย ในองค์กรของตน เพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยตัดสิน ใจและสั่งการ ให้กิจการงานทุกหน่วยดำเนินตามนโยบายและแผนงาน ให้ถึงความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยจะมีหน่วยงานทำหน้าที่ “ติดตามผลงาน” และ/หรือ “ตรวจงาน” เพื่อทำหน้าที่คอยเป็นหูเป็นตา คือ ติดตามผลงานและตรวจงาน แล้วรายงานความคืบหน้าของงานแต่ละหน่วย ให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือทราบเป็นระยะ ๆ เพื่อประกอบการวินิจฉัยและสั่งการ ให้การดำเนินกิจการงานแต่ละหน่วย ปฏิบัติงาน ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

หน่วยงานหรือองค์กรที่หัวหน้าหน่วยหรือผู้บังคับบัญชา เอาแต่สั่งลูกน้อง ให้ทำ โดยที่ตนเองไม่เอา ใจ ใส่ติดตามผลงาน หรือตรวจตราดูงาน ให้รู้ความคืบหน้า ให้รู้ปัญหาหรืออุปสรรค ในการทำงานของผู้น้อยหรือผู้อยู่ ใต้บังคับบัญชาแล้ว กิจการงานทั้งหลายที่ตนได้แต่สั่งๆ ออก ไปนั้นย่อมยากที่จะสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงได้

(๔) วิมังสา ความเป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุสังเกตผล ในการปฏิบัติงานของตนเองและของผู้น้อยหรือของผู้อยู่ ใต้บังคับบัญชา ว่าดำเนินไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้หรือไม่ ได้ผลสำเร็จหรือมีความคืบหน้าไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงไร มีอุปสรรคหรือปัญหาที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงาน หรือวิธีการบริหารกิจการนั้นๆ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างไร ขั้นตอนนี้เป็นการนำข้อมูลจากที่ได้ติดตามประเมินผลงานหรือตรวจงานนั้นแหละมาวิเคราะห์ วิจัย ให้ทราบเหตุผลของปัญหาหรืออุปสรรคข้อขัดข้อง ในการทำงาน แล้วพิจารณาแก้ไขปัญหาเหล่านั้น และปรับปรุงพัฒนาวิธีการทำงาน ให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ ให้ถึงความเจริญก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้นไปได้ สำหรับหน่วยงานหรือองค์กร ใหญ่ๆ ที่มีความรับผิดชอบสูง ที่มีวิธีการบริหารงานทันสมัย เขาจึงมักจะมีหน่วยงาน “วิจัยและประเมินผล” หรือถ้าเป็นหน่วยงานที่ไม่ ใหญ่โตนัก ก็จะรวมหน่วยงานติดตามและประเมินผลงานเข้าเป็นหน่วยงานเดียวกัน เพื่อ ให้ทำหน้าที่

วิเคราะห์วิจัยข้อมูลจากการติดตามผลงานและการตรวจงาน เพื่อศึกษา ให้ทราบเหตุผลของปัญหาและการปรับปรุงพัฒนาวิธีการทำงาน ให้ดำเนินไปถึงความสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง เสนอต่อผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือ ให้ทราบ เพื่อพิจารณาและวินิจฉัยสั่งการต่อไป

อนึ่ง อิทธิบาทธรรม ข้อ “วิมังสา” คือความเป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุสังเกตุผล ในการทำงาน ให้ได้ผลดีนี้ กล่าวโดยความหมายอย่างกว้าง จะเห็นมีข้อปฏิบัติที่จะช่วย ให้การปฏิบัติงาน ในหน้าที่รับผิดชอบหรือ ในการประกอบสัมมาอาชีวะ ให้ได้ผลดีและมีความเจริญมั่นคง ข้ออื่นๆอีกที่ ในวงวิชาการบริหารได้ศึกษาวิจัยเห็นผลดีมาแล้วได้แก่

(๑) เป็นผู้มีบุคคลิกของความเป็นผู้นำที่ดี คือเป็นผู้มีบุคคลิกภาพที่ดี มีกิริยาวาจาที่สุภาพอ่อนโยน แต่องอาจผ่าเผย มีจิต ใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งอยู่ ในหลักธรรมของนักปกครอง/นักบริหารที่ดี คือเป็นผู้มั่นคงอยู่ ในหลักแห่งความถูกต้อง เหมาะสม บริสุทธิ์ และยุติธรรม ไม่อ่อนแอปวกเปียก ในการวินิจฉัยสั่งการ เป็นผู้รู้งาน รู้กาลเวลาที่เหมาะสม รู้เขา-รู้เรา รู้ประชุมชน และรู้สถานการณ์ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ที่เฉียบคมและกว้างไกล เป็นต้น

(๒) ความเป็นผู้มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี คือเป็นผู้วางตนได้ดี คือประพฤติปฏิบัติตนต่อบุคคล ในวงงาน ในวงสังคมและญาติมิตรได้เหมาะสม ในทุกที่ ทุก โอกาส ให้เป็นที่พึ่ง ที่อบอุ่น ใจของลูกน้อง ให้เป็นที่วาง ใจของผู้ ใหญ่/ผู้บังคับบัญชา ให้เป็นที่รัก ที่นับถือของสมาชิก ในครอบครัว ในวงงานและญาติมิตร ต้องรู้จักเข้ากับคน ให้ดี แต่ต้องรู้จักคบแต่คนดีเป็นมิตรอีกด้วย

(๓) ความเป็นผู้รู้สำนึก ในหน้าที่ความรับผิดชอบ ต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อวงงาน และต่อสังคมประเทศชาติ โดยส่วนรวม ไม่เป็นคนมีจิต ใจคับแคบหรือเห็นแก่ตัวจัด

(๔) รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะด้วยสามัคคีธรรม ไม่เป็นคนมากด้วยมานะทิฏฐิ หลงตัวเองว่า “ฉันเก่งคนเดียว” ให้รู้จักลดมานะละทิฏฐิ ฟังคนอื่นเสียบ้าง เพราะสี่ตีนยังรู้พลาดนักปราชญ์ยังรู้พลั้ง สองตีนโด่เด่ก็อาจซวนเซได้บ้าง

(๕) ให้รู้จักยืดหยุ่น ผ่อนหนักผ่อนเบา และรู้จักประนีประนอม ประสานประโยชน์ โดยไม่เสียหลักการ คือไม่เสียหลักแห่งความถูกต้อง เหมาะสม บริสุทธิ์ ยุติธรรม

(๖) ให้รู้จักมีความคิดริเริ่ม โครงงาน ใหม่ๆ วิธีการทำงาน ใหม่ๆ ด้วยวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความเฉลียวและฉลาด ในอุบายแห่งความเจริญและอุบายลดความเสื่อม และความเสี่ยงบ้าง ให้รู้จักแปลงวิกฤต ให้เป็นโอกาสที่จะกระทำกิจการงาน ให้ได้สำเร็จด้วยดีและ ให้กลับมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นเป็นลำดับ ฯลฯ ดังนี้เป็นต้น ก็จะสามารถถถึงความสำเร็จและความเจริญมั่นคง ในหน้าที่กิจการงานหรือ ในอาชีพได้ดียิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป หลักการครองงาน ที่ได้ผลดีที่สุด ก็คือ ความเป็นผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม และมีอิทธิบาทธรรมเป็นคุณธรรมประจำใจ บุคคลใดหรือหน่วยงานใด มีบุคคลผู้มีศีล มีคุณธรรม คือ มีกัลยาณธรรม คือคุณธรรมของคนดี ได้แก่ ความเป็นผู้มีเมตตากรุณาธรรม ๑ ไม่ลักฉ้อ/คดโกง และประกอบแต่สัมมาอาชีวะ รู้จักเสียสละ ให้หรือแบ่งปัน ๑ มีความสันโดษในคู่ครองของตนและสำรวมในกาม๑ มีสัจจะและความจริงใจต่อกัน ๑ และมีสติสัมปชัญญะ รู้ผิด-ชอบ ชั่ว-ดี รู้ทางเจริญ/ทางเสื่อมแห่งชีวิต ๑ และมีอิทธิบาทธรรม คือ **ฉันทะ** ความรักงาน **วิริยะ** ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน **จิตตะ** ความเอาใจใส่ มีใจจดจ่ออยู่กับงานในหน้าที่รับผิดชอบ. และ **วิมังสา** ความรู้จักพิจารณาเหตุสังเกตผลในการทำงาน เป็นคุณธรรมประจำใจอยู่เพียงไร การทำกิจการงานในหน้าที่รับผิดชอบ หรือการประกอบอาชีพโดยชอบธรรมของบุคคลนั้นหรือหน่วยงานนั้น ย่อมถึงความสำเร็จและย่อมถึงความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงได้เพียงนั้น และบุคคลนั้น หรือหน่วยงานนั้น ย่อมถึงความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขในชีวิตได้ ไม่มีเสื่อมเลย

ก่อนจบรายการในวันนี้ อาตมภาพขอเชิญญาติโยมสาธุชนไปชมและนมัสการบูชาพระบรมสารีริกธาตุ และพระพุทธรูปที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์ ที่หาชมได้ยาก ซึ่งกำลังตั้งแสดงไว้ให้ท่านได้ชมและนมัสการบูชาทุกวันเสาร์-อาทิตย์ที่ศาลาอเนกประสงค์ และในอุโบสถ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม และขอเชิญสาธุชนพุทธบริษัทผู้สนใจศึกษาสัมมาปฏิบัติ สมัครเข้ารับการอบรมสมถวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ตามที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ท่านได้ปฏิบัติและสอนให้ปฏิบัติให้ถึงธรรมกาย ตามรอยบาทพระพุทธองค์ ซึ่งวัดหลวงพ่อสดธรรมกายารามจะได้จัดให้มีการอบรมในระหว่างวันที่ ๑–๑๔ ธันวาคม ดังที่ได้เคยปฏิบัติมาทุกปี ผู้สนใจมีจดหมายติดต่อขอสมัคร ส่งถึงเจ้าอาวาส วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ. ราชบุรี ๗๐๑๓๐ ได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ขอความสุขสวัสดีจงมีแด่ท่านผู้ฟังทุกท่าน เจริญพร.